

РЕЦЕНЗИЯ

**ОТ ПРОФ. Д-Р ТИХОМИРА ЗЛАТАНОВА ЗЛАТАНОВА, ДМ
РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРАТА ПО ИКОНОМИКА НА
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО ПРИ ФОЗ,
МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ**

Относно: Конкурс за заемане на академичната длъжност “професор“ във Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) - София по научно направление 3.8. „Икономика“ (Финансиране на осигурителните и здравни системи), обявен в ДВ, бр. 103/28.12.2017г., с единствен кандидат доц. Григор Атанасов Димитров, доктор по икономика.

Със Заповед № 32/06.03.2018 г. на ректора на Висшето училище по застраховане и финанси - София съм отпределена за външен член на научното жури по процедура за заемането на академичната длъжност „професор“. На първото заседание на научното жури на 20.03.2018г. (Заповед №34/14.03.2018 г.) съм определена за рецензент.

За конкурса доц. Григор Атанасов Димитров, доктор по икономика е представил всички необходими документи, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав и Правилника за условията и реда за заемане на академични длъжности във ВУЗФ – София, които са одобрени от комисията за допускане на кандидатите.

Обща характеристика на кандидата

Григор Атанасов Димитров завършва висшето си образование по специалността „Инженер двигатели с вътрешно горене“ във Висше военно морско училище – гр. Варна 1968 г. В Москва получава образователната и научна степен „Доктор“ по икономика, която е приравнена и призната от Висшата атестационна комисия при ДКНТП (удостоверение № 201/10.02.1981 г.). В УНСС 1994 г. завършва следдипломна специализация „Маркетинг и управление на здравното осигуряване“. През 1998 г. в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ придобива квалификация магистър по „Управление на човешките ресурси“ в магистърска програма

по „Макроикономика“. През 1997 г. придобива специалност „Управление на пенсионни фондове“ във Вашингтон.

От 1982 до 1990 г. е заместник председател в „Комитет по труда и социалната политика“, а от 1990 до 1991 г. е заместник министър на здравеопазването. Неговото професионално развитие продължава като последователно заема ръководни позиции във Военномедицинска академия – зам началник (1991 - 1993), ПОК „Съгласие“ АД – главен изпълнителен директор (1995 – юни 2004), ПОК „Доверие“ АД – заместник главен изпълнителен директор (юни 2004 – декември 2006), „Ти Би Ай Здравно осигуряване“ АД - главен изпълнителен директор (декември 2006 – юни 2007), „Дженерали България Холдинг“ – генерален директор по корпоративно управление и продажби (юни 2007 – декември 2008), Българска стопанска камара – съюз на българския бизнес – главен директор „Осигурителни отношения“ (януари 2009 – до сега) и във Висше училище по застраховане и финанси от 2005 г. – като преподавател и доцент от 2014 г.

Притежава отлични организационни и управленски умения и умения за работа в екип, които прилага и като ръководител и участник в работни групи и екипи по различни проекти в областта на труда, пенсионното и здравно осигуряване. Владее руски език на добро ниво.

Доц. Григор Димитров е член на доброволни начала на:

- ✓ Надзорния съвет на Националната здравноосигурителна;
- ✓ Консултативния съвет към Министъра на труда и социалната политика;
- ✓ Работната група по осигурителни отношения към Комисията за тристранно сътрудничество при Министерски съвет;
- ✓ Управителния съвет на Сребърния фонд – до 2013г.;
- ✓ Обществения съвет към МТСП;
- ✓ Настоятелството на Висшето училище по застраховане и финанси – до 2017 г.;

- ✓ Академичния съвет на Висшето училище по застраховане и финанси;
- ✓ Редколегията на сп. Панорама на труда;
- ✓ Зам. председател на фондация „Борба с рака“.

Логично продължение на натрупаният практически опит от заеманите отговорни позиции в здравното, пенсионно и социално осигуряване и участията на доц. Димитров в множество проекти и работни групи е неговото академично израстване и заемане на позицията на професор в областта на финансиране на осигурителните и здравни системи.

Научно-изследователска дейност

Кандидатът представя за рецензиране следните научни трудове след заемане на академичната длъжност „доцент“:

- ✓ Монография „Рискове и предизвикателства при реформиране на здравната система“ – 1;
- ✓ Студия “Политики на ЕС за реформиране на здравните системи на страните членки“ – 1;
- ✓ Участие в съавторство в печатно издание „Управление на договорния процес в условията на задължително здравно осигуряване“ – 1;
- ✓ Публикации в научни списания – 8, от които самостоятелен автор в 7 от тях;
- ✓ Участие в научни конференции и кръгли маси – 3;
- ✓ Самостоятелен и първи автор е в 13 от научните трудове.

Представените трудове са обобщени резултати от редица научни проучвания и оценки в следните направления: управление и финансиране на здравни ситеми, осигурителни отношения, здравното и пенсионното

осигуряване, осигурителен пазар и осигурителни продукти, управление на застрахователно, здравно и пенсионно дружество.

В научната си дейност доц. Григор Димитров се проявява като целенасочен и задълбочен изследовател, чийто основни научни интереси са главно в областта на **рисковете и предизвикателствата при реформирането на здравната система**. Това тематично направление е най-обстойно разработеният раздел в научно-изследователска дейност на доц. Димитров. В монографията авторът си поставя за цел да представи рисковете свързани с реформирането на здравната система на Република България. На основата на анализа на потенциалните рискове, които влияят на устойчивостта на системата на здравеопазването се предлага пакет от възможни организационни, финансови и правни мерки и решения за подобряване на ефективността от функциониране на системата. В същия труд той акцентира на тезата, че от изключителна важност е приоритетите при реформиране на здравните системи да са концентрирани не само върху увеличаването на размера на финансовите и други ресурси, а преди всичко върху търсенето на решения за повишаване на тяхната ефективност и резултати за подобряване на здравния статус на населението. В голяма част от страните от ЕС има желание и стремеж да се търсят и въвеждат реални пазарни отношения на всички равнища в системата на здравеопазването и заедно с това да се запази социалния характер на системата. Според автора целта е с реформиране на управлението на системата да се осигури не само високо качество на медицинската дейност, но и справедливост, равнопоставеност и солидарност на осигурените лица при предоставянето и ползване на медицински услуги.

На базата на представените анализи в това направление, а именно анализа на организационните, финансовите, ресурсните и факторите, които обуславят ефективността на системата, както и отчитане на тенденциите за

очакваните реформи в страните от ЕС, авторът предлага преди да се пристъпи към промяна на статуквото в здравната система:

- ✓ да се подготви и обсъди пакет от организационни, финансови и правни мерки, които ще допринесат за подобряване ефективността от функциониране на системата и подобряване на качеството на медицинското обслужване;
- ✓ с особен приоритет да се вземат политически решения по основните проблеми на здравеопазването;
- ✓ да се формулират практическите стъпки, които ще определят посоката и темповете на реформата в здравеопазването;
- ✓ да се създаде либерализирана и икономически стабилна здравна система, изградена на принципа на солидарността, която да бъде ориентирана към пациента;
- ✓ постепенно в здравния сектор да се налагат пазарни механизми, при стремеж към гарантиране на социалните му характеристики. Този процес се определя от състоянието и тенденциите на развитие на икономиката на страната, на ресурсното състояние на здравеопазването и здравето осигуряване и степента на демократичните процеси в обществото.

Друго направление в трудовете на доц. Григор Димитров е свързано със системни анализи на **политиките на ЕС при реформиране на здравните системи на страните членки**. Научният подход в това направление представя тезата, че поддържането на възможно най-високо ниво на защита на общественото здраве, особено за застаряващото население е ключово предизвикателство за страните от ЕС в променящата се глобално социално-икономическа обстановка. Все по-голяма е потребността от прилагането на ефективни политики за обществено здраве, които трябва да се справят с голямото разнообразие от

сложни въпроси, вариращи от индивидуалните навици до факторите на експозиция на околната среда. В студията се подчертава, че инвестиционната политика на ЕС се предвижда да бъде основен инструмент за намаляване и ограничаване на неравнопоставеността на отделните страни в областта на здравеопазването и за борба със социалното изключване. Здравето все повече се определя като важен актив за регионално развитие и повишаване на конкурентоспособността.

Като отделно направление може да бъде разгледана и специално разработената глава в книгата „**Управление на договорния процес в условията на задължителното здравно осигуряване**”, която е посветена на проблемите и решенията свързани с управлението и финансирането на здравноосигурителната система. В центърът на вниманието се поставя проблема за потребността от радикални промени в съществуващия модел на здравната система. Според автора ясно и точно трябва да се определят правата, задълженията и отговорностите на основните субекти в системата на здравно осигуряване - държавата, осигурителните/застрахователните институции и населението в организацията, управлението и финансирането на системата. В разработката се акцентира на потребността от преразглеждане и преосмисляне на съдържанието и приложението на принципа на солидарността в осигурителната система. Спазването на този принцип изисква в новите условия да се преразгледат участието, правата, задълженията и отговорностите на участниците в системата. Нарушаването на баланса между тях прави системата непривлекателна, загубва се доверието и се пораждаат конфликти между участниците в нея. В заключение се акцентира на осигуряването на прозрачност при използването на публичния ресурс. Необходимо е да се създаде практика периодично да се осъждат и да се запознава обществото с анализи и информация за извършените разходи, за здравното обслужване на

различните групи осигурени лица, за приоритетите и възникналите проблеми в медицинското обслужване, както и за резултатите от него.

В останалите представени за рецензия публикации са застъпени, компетентно и критично анализирани и въпросите свързани с:

- ✓ тезата за демонополизацията на НЗОК като сложна система от икономически, социални и законодателни мерки за ограничаване проявлението на държавния монопол, предназначена за създаване на реална конкурентна среда на пазара на услуги с оглед да се насърчи и гарантира конкурентно и равнопоставено поведение на икономическите и социални субекти.
- ✓ необходимостта от ново нормативно уреждане и разграничаване на функциите, правата, отговорностите и задълженията на МЗ и НЗОК. Акцентира се на позицията, че управлението на НЗОК трябва да съответства на обществения характер на институцията, като се запази, развие и утвърждава принципът на солидарността.
- ✓ мерките свързани с реформирането на здравната система – икономически, медицински, организационни и социално-психологически подчинени на една обща концепция, която да обединява усилията на държавата, работодателите и населението за постигане за ново отношение към здравето на хората, за осигуряване на здравен статус на населението, който да мотивира и да осигурява висока производителност на труда и ново по-високо качество на живота.
- ✓ оценката на съществуващата фискална среда с цел осигуряване на финансовата стабилност на здравната система, с оглед да се изясни доколко приходите и разходите за здравеопазване ще бъдат устойчиви в средносрочен и дългосрочен период.

- ✓ липсата на система за отчитане на ефекта от качеството на медицинското обслужване върху разходите, които се поемат от социалните фондове за болнични листа, медицинска експертиза, отпускане на пенсии за инвалидност поради общо заболяване и др. въпреки очевидната взаимовръзка между здравноосигурителната система и фондовете на Държавното обществено осигуряване. Няма и обща съгласувана политика за оптимизиране на разходите, свързани с резултатите от медицинска експертиза и здравното обслужване, които се изплащат от фондовете на ДОО, въпреки, че е общ източника на финансиране на двата фонда – осигурителните вноски изплащани от работодатели и осигурени лица.
- ✓ на базата на подробен статистически материал авторът посочва, че през последните години съществува трайна и устойчива тенденция за увеличаване на броя и размера на отпусканите пенсии за инвалидност за общо заболяване, поради липсата на кардинални промени в реда, начина на провеждането на медицинската експертиза и контрола при отпускането на инвалидните пенсии.

Приемам изцяло приносите представени от доц. Григор Димитров в авторската справка, като най-важните са:

1. През призмата на систематичен преглед на дефинираните универсални и общоприети от СЗО цели и принципи, стратегии и политики, критерии и индикатори за оценка на функционирането на здравните системи, както и на основата на обстоен анализ на научните постижения в тази област на научното познание, доц. Димитров представя пълна и структурирана съвременна представа за същността и фундаменталните характеристики на

здравната система в контекста на процеса на нейното преструктуриране, изменение и реформиране в България.

2. Значима част от изследванията са посветени на теоретичен и приложен анализ на прилаганите системи и модели на социално осигуряване с техните силни и слаби страни, предимства и недостатъци.
3. Разработени са предложения за реформи, като се формулират базисни проблеми, които следва да намерят решения при формирането при една или друга алтернатива на „преформатиране“ на здравната система. Акцентира се на проблемите свързани с необходимостта от нов прочит на принципите на солидарността и равнопоставеността в здравноосигурителните системи, създаване на ефективни връзки между социалната и здравноосигурителните системи и други.
4. За първи път се предлага и подробно се обосновава селекцията на разглежданите в монографията потенциални рискове, които влияят и определят поведението на здравната система. Изборът им се основава на тяхната социалната значимост и взаимосвързаност; на техния дългосрочен и комплексен характер на въздействие върху функционирането и развитието на здравната система; на относителна йерархичност на приоритетите им и на въздействието им върху поведението и устойчивостта на здравната система.
5. На базата на солидни емпирични анализи и аргументи се констатира, че приетите досега стратегически документи за реформи в здравеопазването се характеризират с липса на взаимна обвързаност, приемственост и последователност, недостатъчна прозрачност и отсъствие на консенсусно начало при разработката им.

6. Авторът формира становища и предложения по основополагащи документи и съществуващи конфликти, които определят поведението на здравната система като: приемане на Национална здравна карта, приватизация на болничната мрежа, въвеждане на електронното здравеопазване, въвеждане на пазарни методи в дейността на здравната система, обхвата и причините за проявлението на корупционни практики в здравеопазването, съществуването на безкомпромисната конкуренция между лечебните заведения при привличане на пациенти и при предлагане и осигуряване на медицински услуги и др.
7. Представен е изчерпателен анализ на динамиката и структурата на приходите и разходите на НЗОК за 10 годишен период по източници и структурата на осигурителните плащания, който позволява да се обосноват съществуващите рискове и тенденции, влияещи върху финансовата устойчивост на системата и съответни предложения.
8. На базата на обстоен критичен анализ на актуални данни за състоянието на болничния сектор и на лекарствената политика са изведени и обобщени резултати от дейността, основните деформации в тези системи и причините за тях, като са изведени и очакваните тенденции. Предложени са нормативни и други решения за подобряване дейността.
9. Представен е пакет от предложения за подобряване организацията, управлението и финансирането на системата на здравно осигуряване. Целта на предложенията е НЗОК да се утвърди като обществена институция, която да се управлява на трипартитен принцип от тези, които имат реален принос в осигуряването на средствата в здравноосигурителната система.

10. Представен е анализ на състоянието на пазара на здравни услуги, според източника на средствата за финансиране на предоставените на тях здравни услуги и медицинско обслужване, очертани са съществуващите деформации, причините за тях, както и перспективите, ако се запази това състояние. Предложени са различни конфигурации на здравноосигурителни институции, които да ползват публичен ресурс, посочени са предимствата и недостатъците на отделните предложени варианти.

Приносният характер на доц. Григор Димитров в представените участия като член и ръководител на проекти и работни групи се състои в:

- ✓ разработването на нормативната уредба на ДОО и допълнителното здравно застраховане - **като член на работна група по подготовка на промени в съответната нормативна уредба;**
- ✓ разработването на нормативни промени в допълнителното пенсионно осигуряване залегнали в Кодекс за социално осигуряване - **член на работна група по промени в Кодекс за социално осигуряване;**
- ✓ подготовка на анализи, проучвания, становища по проекти за закони, постановления на Министерски съвет, правилници и други нормативни документи, както и други предложения свързани с оптимизиране на нормативната уредба и дейността на пенсионно осигурителната система - **член на Консултативния съвет към Министъра на труда и социалната политика от 2010 – непрекъснато;**
- ✓ участие в управлението на системата на задължителното здравно осигуряване – подготовка и приемане на нормативната уредба, свързана с управлението на системата; подготовка на проекти на закон за годишния бюджет и годишния отчет за изпълнението на бюджета на НЗОК; участие в изготвянето и приемането на НРД;

разпределение и контрол за правилното използване на финансовия ресурс – **като член на Надзорния съвет на НЗОК;**

- ✓ участие в разработването на анализи, проучвания, обсъждания и становища по проекти за закони, постановления на Министерски съвет, правилници и други нормативни документи, както и други предложения свързани с оптимизиране на нормативната уредба и дейността на пенсионно осигурителната система, които се разглеждат в Националния съвет за тристранно сътрудничество - **член на работната група по осигурителни отношения към Националния съвет за тристранно сътрудничество при Министерски съвет;**
- ✓ участие и самостоятелна подготовката на анализи, становища и предложения **на БСК** по различни законопроекти и други нормативни документи по проблемите на организацията, финансирането и управлението на здравната и пенсионно осигурителната система;
- ✓ подготовка на становища по проектите на законите за бюджета на ДОО и на НЗОК за нуждите на **Фискалния съвет** на Народно събрание – по тяхно предложение.

Учебно-преподавателска дейност

Доц. Григор Димитров самостоятелно разработва лекционни курсове свързани с тематиката по организацията, финансирането и управлението на здравното и пенсионното осигуряване. Самостоятелно разработва и актуализира цикъл от лекции за бакалаври и магистри - редовно, задочно и дистанционно обучение по следните учебни дисциплини:

Здравни системи; Осигурителни отношения; Анализ на здравното и пенсионното осигуряване; Измами в здравното и пенсионното

осигуряване; Осигурителен пазар и осигурителни продукти; Управление на застрахователно, здравно и пенсионно дружество; Корпоративно управление.

Доц. Димитров изготвя и цикъл от лекции по съответната проблематика за бакалаври и магистри - редовно, задочно и дистанционно обучение публикувани в учебното помагало по „Организация, финансиране и управление на здравни системи“.

Учебната натовареност на доц. Григор Димитров е в бакалавърска и магистърска степен по дисциплините: Осигурителни отношения, Осигурителни пазари и осигурителни продукти, Анализ на ПЗО, Здравно осигуряване, Надзор върху ПЗО, Надзор върху ЗО, Корпоративно управление, Социален мениджмънт.

Учебната натовареност по години е както следва:

- ✓ за учебната 2012/2013г – 130 ч.
- ✓ за учебната 2013/2014г – 80 ч.
- ✓ за учебната 2014/2015г – 180 ч.
- ✓ за учебната 2015/2016г – 170 ч.
- ✓ за учебната 2016/2017г – 200 ч.
- ✓ за учебната 2017/2018г – 200 ч.

Заключение

Доц. Григор Атанасов Димитров, доктор по икономика се представя в конкурса като изграден и компетентен изследовател и преподавател в областта на организацията, управлението и финансирането на осигурителните и здравните системи. Има достатъчна по обем преподавателска дейност, опит и публикации, които следва да бъдат оценени от Научното жури. Представените по конкурса материали показват, че доц. Григор Димитров напълно отговаря на всички изисквания за заемането на академичната длъжност „професор“, съдържащи се в

Закона за развитие на академичния състав на Р България и Правилника за неговото приложение.

Отчитайки професионалното развитие и научните изяви на кандидата, давам своята положителна оценка за неговия избор за "професор" и убедено препоръчвам на членовете на Научното жури да присъдят на доц. Григор Атанасов Димитров, доктор по икономика академичната длъжност "професор" по научно направление 3.8. „Икономика“ (Финансиране на осигурителните и здравни системи) за нуждите на Висшето училище по застраховане и финанси – София.

14.04.2018 г.

Рецензент: П

/проф. д-р Т. Златанова, дм/